

Anmälan mot Social resursnämnd i Göteborgs kommun om att ett barn förbjudits att spela in ett s.k. barnsamtal inom ramen för en vårdnadsutredning

Beslutet i korthet: I en utredning om vårdnad m.m. skulle socialtjänsten hålla ett barnsamtal utan att det då åttaåriga barnets föräldrar närvarade. Socialtjänstens handläggare nekade barnet att göra en ljudinspelning av samtalet.

Utgångspunkten är enligt JO att en enskild har rätt att göra en ljudinspelning av ett samtal med en tjänsteman. Den principen gäller även när socialtjänsten talar med ett barn. Samtal med barn hos socialtjänsten måste dock genomföras på ett sådant sätt att risken för att barnet utsätts för påtryckningar eller på något annat sätt känner sig pressad minimeras. Barnets rätt att spela in ett samtal kan därför få stå tillbaka om det i det enskilda fallet finns risk för negativa konsekvenser av sådant slag.

Socialtjänsten måste i varje enskilt fall, med utgångspunkt i den aktuella situationen och socialtjänstens kännedom om barnet och dess nätverk, göra en bedömning av om risken för att inspelningen är till men för barnet är så stor att det finns skäl att inskränka barnets rätt att spela in samtalet. Bedömningen ska göras med beaktande av barnets ålder och mognad. Ju äldre och mognare barnet är, desto mindre är utrymmet för att meddela ett förbud.

I det nu aktuella fallet fanns det enligt JO en risk för att barnet kunde känna sig pressat av möjligheten att någon av föräldrarna senare skulle lyssna på inspelningen. Det fanns därför en påtaglig risk för att pojken inte skulle uttrycka sig fritt och otvunget vid samtalet om det spelades in. Med hänsyn till detta och till att pojken endast var åtta år vid tillfället fanns det skäl för att neka honom att spela in samtalet.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Göteborgs kommun. Han anförde bl.a. följande:

AA:s son BB, som då var åtta år, hade kallats till socialtjänsten för ett enskilt samtal i en vårdnadsutredning. Eftersom BB visste att AA brukade spela in sina samtal med socialtjänsten ville BB också göra det. Han följde med BB in i rummet och upplyste handläggaren CC som skulle hålla i samtalet att BB avsåg att spela in detta. Hon svarade att ”här spelar vi inte in några samtal” och gick till sin chef för rådgivning. När hon kom tillbaka meddelade hon att samtalet med BB avbröts på grund av att BB ville spela in samtalet.

Socialtjänsten har felaktigt hindrat BB från att spela in samtal mellan honom och en handläggare.

Utredning

JO begärde att Social resursnämnd i Göteborgs kommun skulle yttra sig. Nämnden beslutade att lämna in följande yttrande.

Bakgrund

Familjerättsbyrån har under 2014 på uppdrag av Göteborgs tingsrätt genomfört en vårdnadsutredning där AA var en av parterna. Tillsammans med DD har de en son, BB, som vid tillfället för utredningen var 8 år. Handläggaren CC och EE var ansvariga för utredningen. I samband med en utredning är det vanligt att barnet får komma till tals. BB erbjöds en tid för detta och kom tillsammans med sin pappa AA.

Förvaltningens överväganden

Nedan kommer en redogörelse över hur handläggningen av barnsamtalet gick till. Det är med bakgrund av detta som AA anser att Familjerätten fattat ett felaktigt beslut där rätten att spela in barnsamtal nekas.

Utdrag ur redogörelsen:

Besök av BB 140508. Han kommer med sin pappa till Familjerättsbyrån. Mamman har innan besöket meddelat sitt godkännande till att samtalet får äga rum.

Då handläggaren vare sig träffat BB eller AA tidigare går vi tillsammans in i barnsamtalsrummet och pratar lite grann om skolan och om AA berättat för BB varför de kom till Familjerättsbyrån idag. Efter en lite stund går AA ut för att vänta i väntrummet under barnsamtalet.

Samtalet får avbrytas nästan direkt då AA lämnat sin telefon i rummet. AA säger att han vill spela in samtalet och ser det som sin lagliga rätt att göra det. Handläggaren pratar med enhetschef FF och handläggaren meddelar därefter besked till AA att samtal med BB inte genomförs idag om AA spelar in det. AA erbjuds diskutera det vidare på telefon och eventuellt sätta upp ny tid om det är möjligt. Utifrån att BB står bredvid ser inte handläggaren att det är ett rimligt samtalsämne med AA vid tillfället.

Vi kommer överens om att AA:s telefon, som han vill spela in med, inte finns i rummet under samtalet. Därefter återupptas samtalet med BB medan AA väntar i väntrummet. Handläggaren ser snart därefter att BB har annan teknisk utrustning på sin tröja och frågar BB vad han har där. BB säger då att han har på sig den för att spela in samtalet och att han spelat in cirka 30 minuter. Avbryter samtalet på nytt med BB och pratar med AA. Att handläggaren uppfattat att vi var överens om att det inte skulle spelas in.

Handläggaren frågar därefter AA om jag kan få berätta för BB i barnsamtalsrummet om varför han är på Familjerättsbyrån och att samtalet kommer brytas efter det. AA säger att det är okey.

Vi avslutar sedan samtalet, plockar ihop materialet och säger hejdå.

AA har mailat 140509 frågor om varför samtalet inte genomfördes. AA har i sitt mail berättat att det var BB:s egen önskan att spela in samtalet för att minnas det han sagt.

Den informationen AA lämnat i mailet om att det var BB:s egen önskan har inte ändrat handläggarens inställning. I den uppkomna situationen såg handläggaren det som olämpligt att genomföra barnsamtalen med BB.

Förvaltningens övervägande

Det ställningstagande CC tillsammans med enhetschef FF gjorde var utifrån barnets rätt att uttrycka sin fria vilja. Den rättighet framgår tydligt i Barnkonventionen där en av de fyra grundläggande och vägledande principerna lyder; ”alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad”.

Det fanns skäl för oss att misstänka att BB inte skulle kunna få den möjligheten i vetskap om att samtalet spelas in samtidigt som han ska berätta om sin situation. Som utredare av vårdnadsutredning har vi möjlighet att välja bort ett barnsamtal i det fall vi anser att barnet skulle kunna riskera att bli utsatt för påtryckningar etc.

I sin anmälan uppger AA att orsaken till att BB önskar spela in samtalet är hans stora tekniska kunnande och vetskapen hos honom att hans pappa spelar in samtal med myndigheter.

Det som skiljer sig åt när det gäller inspelning av barnsamtal på Familjerätten som i det här fallet jämfört med andra myndigheter, är att det rör sig om en pojke på 8 år som har två föräldrar som befinner sig i en infekterad vårdnadstvist. Att då riskera att utsätta honom för utfrågningar varför han sa på det ena eller andra viset eller hans önskemål om hur kontakten med sina föräldrar skulle se ut, ansåg inte vi vara förenligt med att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Man bör också ställa sig frågan vems behov av att spela in barnsamtalen det egentligen var. Vid första skedet lämnade AA sin egen telefon i rummet för att på så vis signalera tydligt till BB att han spelar in allt som han kommer att säga.

Ett barnsamtal genomfördes vid ett senare tillfälle med BB efter en diskussion med AA hur vi resonerat i frågan. Det fanns då en överenskommelse att ingen ljudinspelning skulle ske.

Tilläggas bör göras att förvaltningen och därmed Familjerätten aldrig förbjuder ljudinspelningar i övrigt och är väl medveten om rätten att få spela in.

I det här fallet anser förvaltningen dock att rätten att spela in är underordnad rätten att få uttrycka sin mening och få den respekterad i enlighet med vad barnkonventionen säger.

AA fick tillfälle att bemöta nämndens yttrande.

Bedömning

Barn har rätt att få komma till tals i mål eller ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Om det inte är olämpligt ska därför den som genomför en utredning om de frågorna försöka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten samt lämna förslag till beslut (6 kap. 19 § fjärde stycket föräldrabalken).

Att barnet ska få komma till tals betyder inte att utredaren måste försöka ta reda på barnets uppfattning i den aktuella tvisten. Barnet ska alltså inte behöva ta ställning till hur domstolen bör döma. Det kan tvärtom ofta vara olämpligt. Utredarens uppgift är att försöka få en sådan kontakt med barnet att det är möjligt att dra slutsatser om huruvida barnet har en viljeriktning som bör tillmätas betydelse för prövningen. I förarbetena till den nyss nämnda bestämmelsen framhölls mot den bakgrunden att det är viktigt att barnet inte

utsätts för någon obehörig påverkan eller pressas till att ta ställning (se prop. 1994/95:224 s. 32 f.).

I det nu aktuella fallet har en handläggare vid socialtjänsten nekat ett då åttaårigt barn att spela in ett samtal som skulle hållas inom ramen för en vårdnadsutredning. Nämnden har som skäl för det ställningstagandet anfört att det fanns risk för att barnet inte skulle kunna uttrycka sig fritt eftersom han riskerade att utsättas för utfrågningar om varför han hade sagt på något visst sätt efteråt. Man ansåg också att det kunde ifrågasättas vem som egentligen ville spela in samtalet eftersom barnets pappa till en början lämnade sin egen mobiltelefon i rummet där barnsamtalet skulle hållas.

Det finns inga bestämmelser som tar sikte på frågan om en enskild har rätt att spela in ett samtal med en tjänsteman vid en myndighet. Utgångspunkten bör vara att ljudinspelning ska tillåtas. I vissa situationer kan det dock vara motiverat att förbjuda ljudinspelningar. En sådan situation kan uppstå om man vid samtalet kommer att komma in på sekretesskänsliga uppgifter om någon person som inte närvarar. En annan situation är om det finns skäl att anta att materialet kan komma att användas på ett provokativt eller för tjänstemannen förlöjligande sätt. En förutsättning för att ett förbud ska kunna meddelas i dessa situationer är dock att en bedömning först görs av förhållandena i det enskilda fallet (se JO 2008/09 s. 320, dnr 1418-2007, och JO:s beslut den 18 januari 2016, dnr 5043-2014).

De nu redovisade principerna bör enligt min uppfattning gälla även när socialtjänsten talar med ett barn. Som huvudregel finns det alltså inte skäl att neka ett barn att göra en ljudinspelning av ett samtal med en tjänsteman. Samtal med barn hos socialtjänsten måste dock genomföras på ett sådant sätt att risken för att barnet utsätts för påtryckningar eller på annat sätt känner sig pressad minimeras. Barnets rätt att spela in ett samtal kan därför få stå tillbaka om det i det enskilda fallet finns omständigheter som medför risk för negativa konsekvenser av det slaget.

Det är inte möjligt att förutse alla de situationer där det kan bli aktuellt att säga nej till ett önskemål om att få spela in samtalet. Socialtjänsten måste i varje enskilt fall, med utgångspunkt i den aktuella situationen och socialtjänstens kännedom om barnet och dess nätverk, göra en bedömning av om risken för att inspelningen är till men för barnet är så stor att det finns skäl att inskränka barnets rätt att spela in samtalet. Bedömningen ska göras med beaktande av barnets ålder och mognad. Ju äldre och mognare barnet är, desto mindre är utrymmet för att meddela ett förbud.

De uppgifter som barnet lämnar under samtalet dokumenteras och redovisas i normalfallet när utredningen sammanställs i ett dokument. Uppgifterna kommer alltså att komma fram till bl.a. föräldrarna under alla förhållanden. Men en ljudinspelning skiljer sig från en skriftlig sammanställning på så sätt att varje detalj i barnets berättelse framgår. Det kan vara svårt för barnet att överblicka

hur inspelningen kan komma att användas i framtiden. Om t.ex. föräldrarna får del av inspelningen kan det finnas en ökad risk för att barnet får stå till svars för vad det har sagt. Om det finns skäl att misstänka att det i själva verket är t.ex. en förälder som vill spela in samtalet är risken uppenbar för att barnet är utsatt för sådan press att det inte kan tala fritt.

Handläggaren ansåg att det kunde ifrågasättas om det verkligen var pojken som ville göra inspelningen och att det fanns en risk för att han efteråt kunde behöva stå till svars för hur han hade uttryckt sig. Oavsett hur det kan ha förhållit sig i det aktuella fallet är det uppenbart att pojken vid samtalet skulle kunna ha känt sig pressad av möjligheten att någon av föräldrarna senare skulle lyssna på inspelningen. Det fanns därför en påtaglig risk för att han inte skulle ha uttryckt sig fritt och otvunget vid samtalet om det hade spelats in. Med hänsyn till detta, och till att pojken endast var åtta år, fanns det alltså enligt min mening skäl för att neka honom att spela in samtalet.

Det som AA har anfört i övrigt ger inte anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Jag skickar kopior av detta beslut till Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg för kännedom.

Ärendet avslutas.